

HOMENATGE A MANUEL SERRA I MORET

Pineda de Mar, 7 de maig de 2009

“La nació pot morir, i si mor serà més culpa dels catalans que dels seus enemics.” Aquesta frase de Manuel Serra i Moret vindria a ser l'equivalent o una variant, o fins i tot potser la concreció, d'aquella altra sentència que va fer el president màrtir Lluís Companys quan deia que al món hi ha moltes causes i que de fet Catalunya només ens té a nosaltres, els catalans.

Jo crec que d'alguna manera aquestes dues expressions tenen un pont, un pont que no deixa de ser altra cosa que aquestes coincidències en el pensament polític de Serra i Moret i Companys. Abans s'ha fet referència a algunes coincidències amb Macià. Doncs bé, amb Companys també n'hi havia.

L'historiador Pere Anguera afirma en la introducció del llibre “L'ahir i el demà de Catalunya i altres reflexions sobre el patriotisme català” que al llarg de tota la trajectòria teòrica de Serra i Moret “hi batega un independentisme no sempre explícit”.

Això passa de vegades, però altres vegades sí que n'era, d'explícit, pel que fa a aquest pensament. Els en poso un exemple. En el llibre que es pot considerar el testimoni espiritual de Manuel Serra i Moret ja avisava que “l'esforç que ens costaria de separar-nos de l'Estat espanyol en homes i riquesa fóra molt inferior al que ens costarà de suportar-lo passivament un quinquenni. Entretant, si no som separats de fet, ho som de dret, en esperit i voluntat”. I afegia: “Les ofenses inferides a la nostra condició humana i nacional per part de l'Estat espanyol no tenen perdó ni reparació possibles.” Segurament es pot dir més alt, però no més clar.

L'actual vicepresident del Govern, Josep-Lluís Carod-Rovira, exposa en el pròleg del llibre que els he esmentat que “l'entusiasme de Manuel Serra i Moret davant la proclamació de la República catalana ens indica clarament el seu republicanisme essencial, un republicanisme d'esquerres que es basava en la defensa de la democràcia política, la separació entre l'Església i l'Estat, la justícia social inherent

al seu socialisme democràtic i el reconeixement polític dels drets individuals i col·lectius”.

Però la figura de Serra i Moret va més enllà de les reflexions, els arguments i els pensaments sobiranistes i de llibertat que defensa i clama per a Catalunya, que, val a dir-ho, esdevenen de manera clara i diàfana el gran eix de la seva obra. Serra i Moret es perfila també com un polític de gran alçada i, com ja s'ha dit també, una persona extraordinàriament avançada a la seva època, perquè si hi ha alguna cosa que destaca i emergeix de la seva figura aquesta és el pensament polític, la clarividència i la modernitat de les propostes nacionals que planteja i defensa.

Per això, ara, un segle després del seu activisme patriòtic, t'adones, rellegint les notes, biografies i llibres que evoquen la seva memòria, que moltes de les escenes de la política nacional no han perdut vigència, ai las!, que les relacions amb l'Estat continuen si fa no fa com sempre les ha volgut i determinat una de les parts i que es manté intacte l'espai sobiranista d'esquerres on han de confluïr un seguit de pensaments i forces amb un objectiu comú.

Així, doncs, i vist amb ulls d'ara, podem afirmar sense por d'equivocar-nos que el conjunt de propostes polítiques de Serra i Moret tenen una vigència extraordinàriament insòlita. I la tenen perquè, com ja hem dit, era un home avançat a la seva època i desprenia unes fortes conviccions nacionals, evident, però també aquests grans valors socials, culturals, democràtics i populars, i sobretot aquesta extraordinària visió de futur. Serra i Moret era també un home del qual emanaven els valors profunds del pensament d'esquerres: de defensa a ultrança de l'educació, de la cultura i de la llengua com a pilars de la construcció nacional d'un país ric i pròsper, de condemna del militarisme i de l'ús de la força per imposar les idees, de protecció i de formació dels joves com a llavor de futur de la nació catalana i de defensa convençuda i aferrissada, com pocs van demostrar en aquell moment, del paper de la dona.

Els joves i les dones. Ve't aquí dos arguments recurrents en el seu pensament. I el cito: “Encara ningú no ha gosat reclamar per a la dona el dret a triar lliurement aquella ocupació que li sembli més adequada i ja es tracta de provar la seva inferioritat intel·lectual; ningú no defensa encara l'emancipació econòmica i

cultural de la dona i ja s'argumenta sobre els destins que la lliguen a la impotència; ningú encara no ha apuntat la idea d'un estat social que posi la dona en igualtat de drets amb l'home i ja es parla amb horror de l'estupend enrunament de la família". Ho repeteixo: encara que sembli estrany, aquestes paraules que reclamen el que avui hem batejat com a "democràcia paritària" van ser pronunciades per Serra i Moret fa uns cent anys.

Sobre els joves i el militarisme, Serra i Moret defensava que "s'ha de combatre el maneig de les armes als joves allunyant-les de prop seu i procurant distreure les seves fogositats encarrilant-los en els camins de la ciència i de l'art". És a dir: cultura contra violència; raó en lloc de força.

I en una nova mostra de visió de futur, de per on i com havia de començar la construcció nacional de Catalunya, Serra i Moret afirmava: "Hem d'organitzar-nos de manera que els homes que es dediquin sincerament a la ciència trobin a casa nostra tots els elements necessaris per tal que puguin reeixir i triomfar en aquest camp immens de l'experimentació científica, on els pobles capdavanters s'asseguren el poder efectiu. Nosaltres hem de voler gent ben nodrida, amb les facultats ben despertes per pensar i per obrar."

Senzillament brillant. Oi que tot això els sona? Oi que els esforços que encara es fan avui per assolir escoles, instituts i universitats de qualitat pensem tots plegats que encara són pocs? I també per mirar de repatriar els ciutadans i ciutadanes amb prestigi professional i universal, catalans i catalanes que en aquests moments generen investigació, recerca i desenvolupament amb valor afegit i que són un referent en els respectius camps? No volem que tornin? No volem evitar fugues de nous valors?

Els reitero, doncs, que aquests pensaments van ser pronunciats fa un segle, quan Serra i Moret ja parlava de drets i de deures dels ciutadans i vaticinava amb sentències tan actuals com "el dia que els polítics palpïn els sentiments dels catalans i aconseguixin despertar-los i enardir-los, aquell dia, els ciutadans respondran i ens seguiran".

Vaig acabant, i ho faré amb un missatge del passat que ens ha de servir per mirar i afrontar el futur més immediat, un missatge optimista i de confiança que pren

forma i esdevé com una fórmula magistral: perseverança, fermesa, convicció, identitat, memòria i treball.

Deia Serra i Moret en un passatge que igualment podríem reconèixer avui en el context polític actual: “Qualsevol que es resigni, que es resigni, ho repeteixo, al fet que Catalunya no torni a néixer tota sencera, lliure, amb tots els seus atributs, no solament amb els atributs presidencials, estatutaris, sinó amb els seus atributs nacionals complets, és un home que traeix la memòria de Lluís Companys, perquè Companys no hauria donat la vida per una legalitat passatgera, no la hi podia donar perquè aquella legalitat no ho mereixia. Hi ha una cosa més alta i més profunda, que és la nostra nacionalitat, la consagració d’aquesta nacionalitat amb tots els atributs del poder. I és això el que volia el nostre màrtir.”

És per motius com aquest que hem de perseverar i hem de seguir picant pedra sense defallir, amb intel·ligència, amb perspicàcia, amb talent, amb personalitat i amb renovades forces, amb estima pel país i amb patriotisme.

Deia finalment Manuel Serra i Moret que els catalans hem de ser molt ambiciosos per aconseguir “una Catalunya rica, completa, tan independent com sigui possible i tan lliure com sigui possible”. I fixin-se, per si havia cap dubte, la manera com reblava el clau: “Aquesta limitació d’allò possible no l’entenc en el sentit d’haver-nos de sotmetre a l’Estatut, a tals o quals convenis i pactes determinats, sinó en el sentit universal pel qual jo poso sempre limitacions d’independència a tots els pobles, perquè els voldria veure tots interdependents i agermanats, única manera de servir la pau i la fraternitat entre els homes.”

Doncs el que deia: ens cal seguir treballant per recuperar aquesta fermesa i la unitat com a poble, una robustesa i una seguretat que ens faci guanyar el respecte de tothom, que ens permeti enriquir Catalunya com a país i que ens ajudi a abraçar la plena llibertat.

I, és clar, també hem de seguir perseverant per honorar la memòria de tots els patriotes que com Manuel Serra i Moret ens van precedir i no van dubtar a sacrificar les seves vides per marcar-nos el camí a seguir d’una manera tan i tan clarivident, tan i tan lúcida.

Moltes gràcies per la seva atenció.